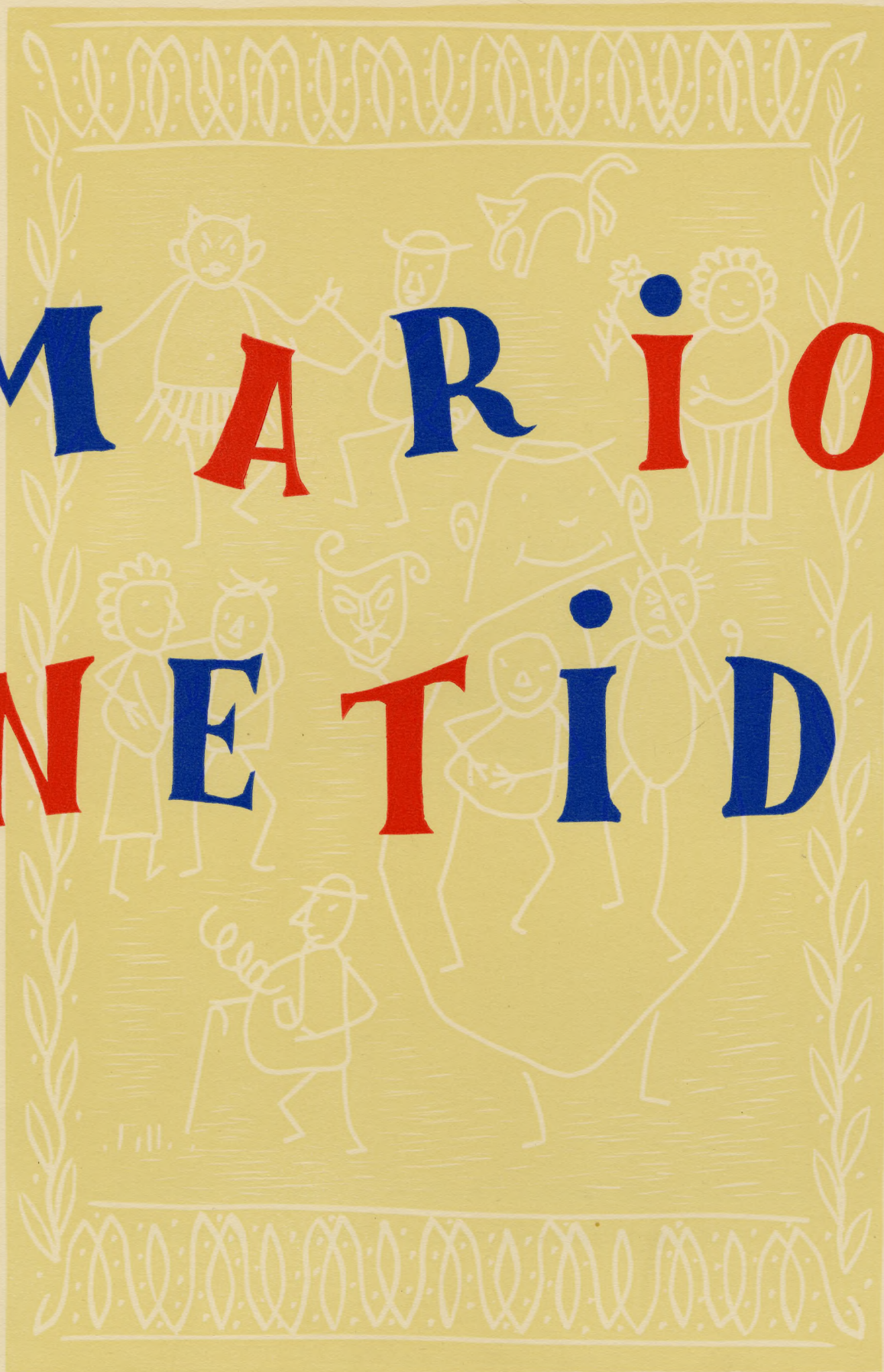

ug. 2009/39

M A R I O
N E T I D

MARIO
NETID

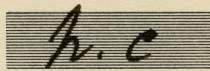
Kg 3784

ARNO VIHALEMM // MARIONETID

Mapp linoollôikeid värssidega

Seda mappi, mis on ilmunud autori väljaandel
Ystadis 1958 ja mis sisaldab 20 lehte, on
trükitud 200 nummerdatud ja signeeritud
ning 23 nummerdamata eksemplari.

Käesolev mapp kannab numbrit:

*Hany Paasile jõulutervitustega
1958 Arno*

*Kuus selles mapis leiduvat linoollôiget on koondatud rootsikeelseks
värssideta väljaandeks, mida on trükitud 37 eksemplari*

Tryckeri AB Aurora - Ystad
Printed in Sweden

***Hüpnukk, marionett,
mask, traadid ja meeltepett...***

Mõnikord tundub, et
niihästi maa pääl kui taevas
hüpleb väiksemas vaevas
oma osast tõeliselt osasaanu —
see, kes pimesi usub
ÜLESANNET ja illusiooni.

Kuid millega oma mängunälja
kustutab nukk, kes mängust jäi välja?
Raske on omapääd-jäänul
koordineerida teistega
hüplemistungi.

Väike ebakõla iseenesest:

Mina tegin selle raamatu.

Sub luna

Puurilind, kes lendas puurist
mõeldes uljast trubaduurist
palmimetsas kauge saare
palmirannal, sääil kus armust
laulab iga lainehaare,
see ei tundnud elu karmust:
Võõras kass ta ära sõi,
takkapääle nurru lõi.

Sellest õpetlikust loost
õpime kui ajaloost:
Eestlasele e e s t i kass,
oma maja ja rootsi pass —
kallis Sass!

Narride Paavst

Quasimodo moonutet lõusta
puhtel peeglist kaes Narride Paavst:
— Mu Jumal, nii raske on tõusta
ja olla kerge kui laast!

Kaua sihitult hulkus linnas
ja kui kellad löid angelust,
siis leidis: siit minekuks Sinna
pole vajagi kangelust.

Õhtul mustava Styxi kaldalt
vene vette viis unine aer.
"Quasimodo ja Esmeralda!"
kajas Narride Paavsti naer.

1936

Ööôde

Ööôde istus ja tukkus,
taevast tähtesid kukkus,
uksed olid kõik lukkus.
Ööôde istus ja tukkus.

Ööôde heegeldas enne,
väledalt liigutas varrast —
heegeldas kullast ja karrast
teispoole paati ja parrast.
Ööôde heegeldas enne.

Ah kuidas eluõnn nurjus!

*

Mina lamasin lautsil,
olin pööraselt purjus,
pea käis ringi kui ratas,
segi häädus ja kurjus,
avasin silmad ja nägin:

Ööôde istus ja tukkus.
Uksed olid kõik lukkus.
Taevast tähtesid kukkus.

Ööôde ainult tukkus.

Sõbrad

Sõber sõbra sõi,
naha turule tõi,
selle maha jõi
ja takkapääle siis praalis
kui õilis on see,
kel sõbra portree
on kummutil kuldses ovaalis.

Väikeats ja põial

Kord, kui väikseatsi pikkus
oma pikkust
jälle imetlema tikkus,
ütles põial temale:
"Pikkust sul ikka on, kuid mõistust
mitte küüneväärtki!"

Kaks kodukäijat

aastast 1939

Kaamel

Minu seadused on minu rinnas,
keegi kus piiludes ringi ei nuhi,
mõtete käiku mul kordniku kinnas
ei juhi!

Nõnda mõtles koormakandja
kaamel kõrveliivas,
kui ta selga nuutiandja
moslem kotte hiivas.

Rakendus

Auras laual lõhnav kook . . .
Mehel, imeline nähe,
isudest said päitsed pähe,
selgroost look.

Lahendus ja soov

Elu on raske! Mats Mühak
oli kõigil jalus ja ees.
Siis sai temast sammaspühak,
posti otsas üks püha mees.
Nii polnud ta kellelgi ees.

Ah, et võida seista kui sammas
kesk turgu Patuperés,
olla hunnitu naljahammas
Suure Looja silmade ees
ja mitte kellelgi ees!

Klaasmäel

Klaasmäele jõudis mu vaim
alasti, vaene ja väeti.
Kuid milleks, oh kallis kaim,
siis sinna ta seisma jäeti?

Nüüd keha veel ringi käib
klaasmäe jalal ja ainult
puhuti tõstab pead
meeleheitmise vainult.

Alati siis aga vaim,
alasti, vaene ja väeti,
kummitab klassmäelt kui laim
mis rahvale naeruks jäeti.

Eneseteostus

Desillusioneerunud hapukurk
kord käärima hakkas ja talle ta purk
jäi kitsaks.

Siis tulid lõhnad ja hallitus
ja seltskonnas vaevu-sallitus
et-olla-end-ise roll.

Kuid jäätmetetünni saabunud
ta trots ja ta tusk olid laabunud
ja ta leidis,
ta leidis,
et olla
k u r k
on loll.

Kolm sammukest rändamise teed

(samm edasi, kaks tagasi)

ehk

Aastaarvud kõnelevad

Jant kahel veerul

1937

Lugejalt kirjanikule

Ära nii kangesti kohise.
Ole nurgas ja nohise:
sest tänapäeva kriitikas
on valaskalaks viidikas.

Laula kodumaisest hurmast,
kiida kukersiiti, turvast —
ja su pead siis võtab ehti
peotäis supilehti.

1939

Kunstnik kriitikule

"Kunstnik turu jaoks ei tooda,
sisetungil raskem rõhk!"
— Usu, armasta ja looda,
sisetungiks tühi kõht.

Kõht ju kõige sisemine,
vats on kõige varjat tuum.
Elu juhib, imeline,
soolikate tõmbetuul.

1958

Kirjanikult lugejale

Vot —
vormiga tuleks veel toime,
mu keele-kude on eht
ja mu stiili rahvalik toime
on parem kui Leberecht -
il, kuid sot -
sialistlik punnitab sisu
nii nagu Lõsenko nisu
— pool otra ja pool kaera.
Nuta või naera!

1958

Kriitik kunstnikule

Partei ees ja kongress taga
tarkust jagab aamiga.
Kunstnikule, kui ta ei maga
kõige taga
ainult väike personaal-vaev
jääb signatuuri ja raamiga.

Vennas,
astu aga traadile
ja asu maalima dekaadile! —
artistid ja akrobaadid
on armastatud nõukogude maal.

Vaimuvõit

"Kas mingi ma küll homme kohtusaali,
kuid V A I M peab võitma Mooloki ja Paali!"
nii kirjastaja ajalehes praalis
ja kirjastas kalendri.

Tähtraamat — täht-teos!
Kõik suured sündmused on selles eos
ja otsapidi sellel peos
kes uurib mitu nädalat saab paastust jõulu.

Artisti epitaaf

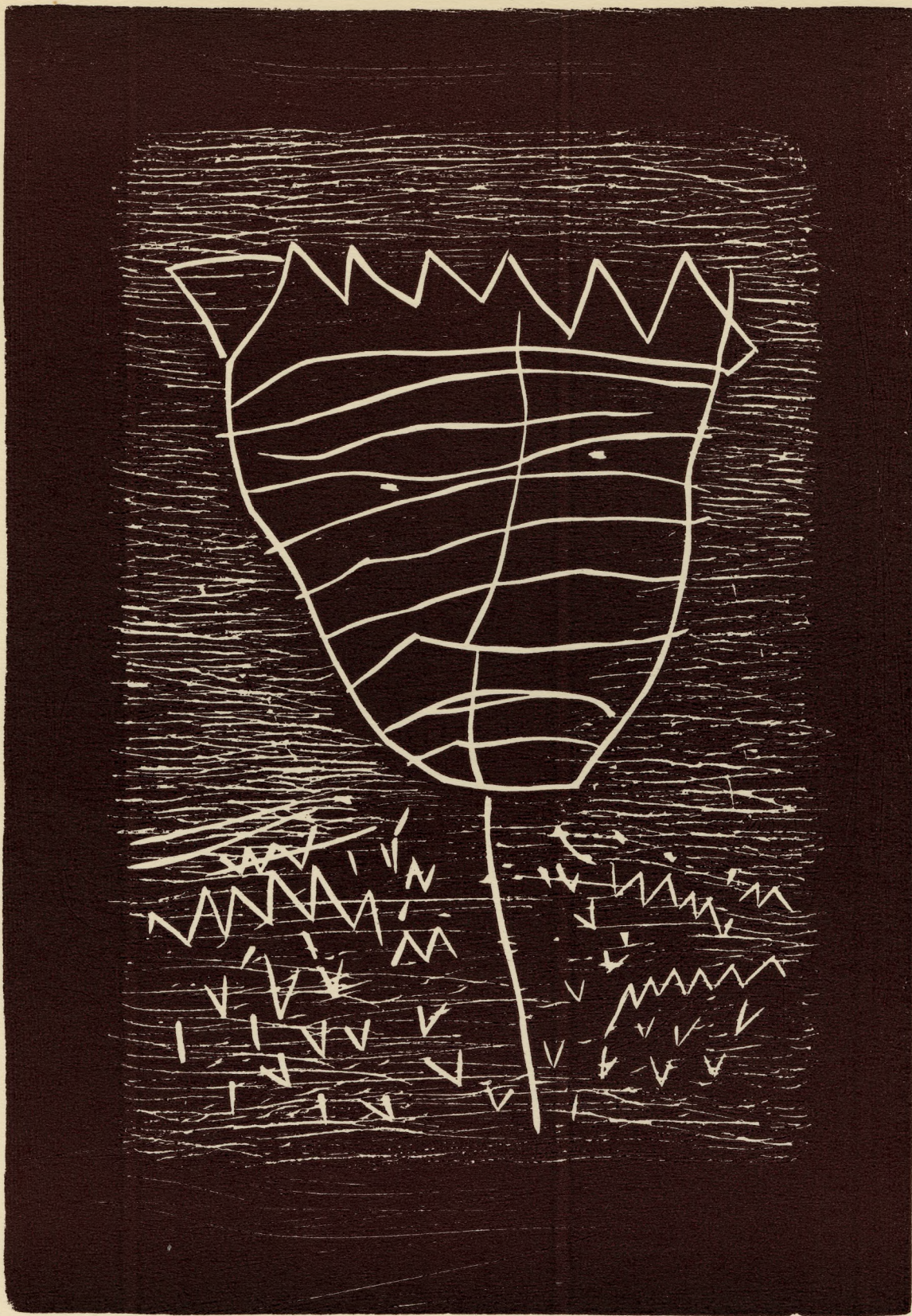
Tahtsid hoida kõrgel
Kunsti kuldset plagu,
aga plaguvarrega
said järjest vastu magu.

Puhka, vennas, vaevast
maa ja mulla süles.
Vaim läks vastu taevast
liputagi üles.

Cogito ergo sum

**Maailm kui ettekujutus,
fantaasia üleujutus —
sest juhtus nõnda, et tujutus
jäi lõpuks mu hinge sisse:**

**Õõ saabub, tühi ja tumm,
mis o l e m a s t iial ei lakka.
Mõtlen, järelikut olen
vakka.**

Tähetundjad ja kirjatargad

Kui

**kaks korda kaks on neli,
mis on siis viis?**

Pool kümnest pressiis!

Õpi ja imesta, veli!

Moraal sel lool:

m i t u on vähem kui pool.

Nihil, nihil est!

viimaks jääb järele sest.

Harjutused kitsa värava ees

Jälle rand ja jälle meri

ranna taga — mustjas-roheline nii nagu pildil
mille maaliksin veelgi.

(Liiv kergelt lillakas, adrude rasket pruuni,
oh oleks nüüd ainult veel roosat!)

Siis on veel:

tükk müüri mere kaldal,
rusket ja halli,

vana ja varisend nii nagu Vallimäel,
(maakivist — milline muster!)

ja ses müüris üks värav —

kitsas, raudne ja roostes.

(Caput mortum tume, Beckers I: 25)

K u h u s e e v i i b ?

Aga keegi ei ole uudishimulik.

Õhtul, kui kõik on vaikind,

vastu ööd, kui keegi ei näe,

ma harjutan märjal liival

kitsa värava ees;

tõstan käsi ja jalgu,

painutan kohmakat kere

kubemeist looka.

Miski ei aita!

Kolm kannatamist

Liblikas

Liblikas lendas roosile,
suurele õnneloosile.

Ah liblikas, liblikas!

Roos oli valts ja vale,
punasest paberist pale.

Ah liblikas, liblikas,
koiliblikas vastu talve!

Istus mõttes puketil
paberipuhmal netil.

Ah liblikas, liblikas,
koiliblikas vastu talve,
pea oma hinge eest palve!

Kapukas

»Salm salmi külge sõlmi jõul,
et jalad lendaksid kui aul . . .«

A. Tschakski poeemist »Elu«.

Õhkas oma õhkamist

läbi õhtu õhu

kapuk, keda raske rist

vastu talda rõhus:

*Ah, rõhutut rõhuma iga mees
on valmis isegi saapa sees!
Ent suures linnas,
näe, poolvend kinnas
käib ringi kirjad rinnas!
Kuid sama varras ja sama lõng
ja sama villase
lõnga hõng!*

Õhkas oma õhkamist.

Sest daktül kannast pigistas,

jamb elu põrguks muutis . . .

Me vaene kapuk higistas

kuid tegi mida suutis,

sest:

*Poeeti — keda väärikus
ja tava taga sunnib,
et värsijalad säärikus,
käib õhtueelsel tunnil
— kas saame süüdi mõista?
Ei, teda tuleb m õ i s t a
ja rõhutut rõhuma igamees
kord on juba valmis saapagi sees . . .*

Õhkas oma õhkamist.

**Ah, poeedi ainuke kapukas,
ükski tuhvel su teeneid ei nendi,
kuid me lüürikas, magusalt hapukas,
sulle püstitan monumendi:**

**SEE LABAJALG, MIS SIND KORD RÕHUS,
KORD PUHKAB SU OMA KÕHUS
JA SU LÄBIHIGISTET SISU
KEEGI KURAT SUST VÄLJA EI KISU.**

Ants Kulgur

Ants Kulgur maantee tolmus käis
vastu õhtu eha
ja väsimust olid jalad täis
ning hoopis roidund keha
vastu õhtu eha.

Siis sitasitik surises

vastu õhtu eha.

Ants Kulgur kohe nurises:

"No mis sa tahad teha!

— sitasitikatki tiivad

ühest paigast teise viivad

vastu õhtu eha!"

Ants Kulgur auto alla jäi

vastu õhtu eha.

Me teame: taevateed ei käi

vaid l e n d a b astraalkeha,

kui ninna taeva-leha

saab vastu õhtu eha.

P. S.

Olin surnud. Mahamaetud.
Paradiisi ihast aetud
hing, kui küll ju eksi reisind,
jõudis pärale ja seisis
p i k a s t a e v a k o r i d o r i s.

Pingid. Tukkujate norin.
Piibuvingu. Naiste põlled.
Seinal plakat "Saku õlled!"

Vastamatuks küll mu tere
jäi, kuid väsind astraalkere
viimaks siiski kahe matsi
vahel leidis isteplatsi,
kuhu vajus ohates,
karmi tõelust kohates.

Ah kui pikk ka pole ootus,
teda siiski kuldab lootus!
Homse-nimel kehitades
tuimund liikmeid, ehitades
mõttes oma taevatalu,
püüdes taevalikke kalu,
kadus aeg ja vaevalt märkas
meel, kuis õhtust öö tääl tärkas
pikk ja pime.

Nagu ime

äkki valgust sisse põikas,

äratuse-lugu lõikas

valla väravate taga

ingel Miikael pasunaga:

Lõpetage magamine,

algab maade-jagamine!

Kus siis tekkis kihin-kahin,

naiste keskel päris lahing,

sest et see, kes ees, see mees

on ka taevariigi sees.

Kilked-karjed, kisa-kära

keerisena vajus ära

imeruttu. Tühjalt tuhm

koitis hommik. Loll ja juhm

seisin üksi nagu sammas,

mahajäänud karjalammas,

sest et see, kes ees, see mees

on ka taevariigi sees!

Enne veel kui seda mõikas

meel mul, hingest läbi lõikas:

Jälle hilja, jälle ilma!

Nutupisar tuli silma

ja mul hakkas nõnda hale,

et see kõik võiks olla vale,

tühipaljas luulelugu,

millest rahvas ei pea lugu —

olgugi, et õpetuseks

kordan veel kord, lõpetuseks:

AINULT SEE, KES EES, SEE MEES

ON KA TAEVARIIGI SEES.

Memento refrääniga

*Refrään: Üks panter Palestiinasse
läks palverännakulle.
Üks joodik armus Triinasse,
kes segas vett ta viinasse.
Üks liblik lendas tulle.*

Ilmas mis on imeline
naerab aeg me tegusid,
näitab kõiges viimaks ainult
sääsesõja segusid.

Üks panter Palestiinasse jne.

Kuigi hoiad Kurjast kõrva,
Patu eest sa põgened —
Voorus seljas nagu sammal,
tasapisi sõgened.

Üks panter Palestiinasse jne.

Sured, maetakse ja lehes
ilmub surmakuulutus.
Nagu kõlka aganikku
viis su viimne tuulutus.

Üks panter Palestiinasse jne.

SISUKORD:

<i>Leht 1</i>	Tiitlileht	
<i>Leht 2</i>	Hüpniknukk, marionett . . . Sub luna	
<i>Leht 3</i>	Linoollõige I	SUB LUNA
<i>Leht 4</i>	Narride Paavst Ööõde	
<i>Leht 5</i>	Linoollõige II	ÖÖÕDE
<i>Leht 6</i>	Sõbrad / Väikeats ja põial Kaks kodukäijat	
<i>Leht 7</i>	Lahendus ja soov Klaasmäel	
<i>Leht 8</i>	Linoollõige III	ÜKSI JA VABA ehk DIALOOG TÄHTEDEGA ehk POEET KÜLMETAB KLAASMÄEL
<i>Leht 9</i>	Eneseteostus Kolm sammukest	
<i>Leht 10</i>	Vaimuvõit / Artisti epitaaf Cogito	
<i>Leht 11</i>	Linoollõige IV	LOODUSE KROON JA KUNINGAS ehk KUNIN- GAS MÕTLEB ehk COGITO ERGO SUM
<i>Leht 12</i>	Tähetundjad ja kirjatargad Harjutused kitsa värava ees	
<i>Leht 13</i>	Linoollõige V	HARJUTUSED KITSA VÄRAVA EES
<i>Leht 14</i>	Kolm kannatamist: <i>Liblikas</i> <i>Kapukas</i>	
<i>Leht 15</i>		<i>Kapukas, järg</i> <i>Ants Kulgur</i>
<i>Leht 16</i>	Linoollõige VI	ÕNDSATE TAEVAMINEK ehk RUMAL LAPS JONNIB JA EI TAHA JÄRGNEDA
<i>Leht 17</i>	Linoollõige VII	HALLELUUJA ehk KÕRGUSTES HÕLJUV, LAU- LEV JA ORELIT-MÄNGIV VANEM NAISSOOST VAIM
<i>Leht 18</i>	P. S. P. S.	
<i>Leht 19</i>	Linoollõige VIII	ENTEL-TENTEL ehk LÕPP HEA KÕIK HEA ehk ROMAANITEGELASED OOTAVAD PENSIO- NEERIMIST
<i>Leht 20</i>	Memento Sisukord	